

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

*ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal*

№4

2025

APREL

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

РЭУ.РФ
Российский экономический университет
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

*Elektron nashr,
1060 sahifa, aprel, 2025-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

TAHRIR HAY'ATI:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

MUHANDISLIK & IQTISODIYOT

*ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal*

05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modelashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjima shunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti

08.00.01 - Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 - Makroiqtisodiyot
08.00.03 - Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 - Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 - Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 - Ekonometrika va statistika
08.00.07 - Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 - Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 - Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 - Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 - Marketing
08.00.12 - Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 - Menejment
08.00.14 - Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 - Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 - Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 - Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan
"Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan
milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha
"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

M u a s s i s: "Tadbirkor va ishbiarmon" MChJ

H a m k o r l a r i m i z:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

Роль искусственного интеллекта в управлении финансовым потенциалом предприятий.....	10
Юсупов Файзулла Якубович	
Erkin iqtisodiy zonalar faoliyatini moliyaviy vositalar orqali takomillashtirish: "Navoiy" EIZ misolida.....	20
Quziev Ravshan Ramazanovich	
Davlat xaridlari jarayonini boshqarish va nazorat qilishning muhim jihatlari.....	26
Xodjamqulov Shahboz Sherali o'g'li	
Oliy ta'lim tizimini baholash: milliy model va global standartlar.....	31
Hakimov Hakimjon Abdullo o'g'li, Hakimova Gulnoza Abdulloyevna	
Aksiyadorlik jamiyatlarining investitsion jozibadorligini oshirishda xorij tajribasi.....	37
Qodirov Iskandar Alisher o'g'li	
Механизмы адаптации рынка труда к новой модели экономического роста: теория, практика и цифровые решения.....	41
Абдумухтаров Анваржон Акрамжонович	
Xorazm viloyati eksport strategiyasini takomillashtirishning iqtisodiy va ijtimoiy ta'sirlari.....	50
Fozil Xolmurotov	
Suv resurslarini tejashda aqli sug'orish tizimlarining ahamiyati.....	62
Abdullayev.A., Karimov Anvarjon Muqumjonovich	
To'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoati raqobatbardoshligini oshirishning marketing vositalari.....	68
Satvoldiyev Ulugbek Kamilovich	
The current state and development trends of innovative activity in agriculture.....	72
Aytmuratova Miyrigul Zhalgasovna	
Методология оценки инновационной деятельности.....	78
Алиева Эльнара Аметовна	
Yashil iqtisodiy o'sishda raqamli iqtisodiyot va tadbirkorlikning integratsiyalashuvi.....	86
Xodjamov Asliddin O'ktam o'g'li, Maqsudov Bunyod Abdusamat o'g'li	
Tijorat banklari aktivlarini diversifikatsiya qilish yo'llari tahlili.....	92
Abdurazzoqov Abdualim Abdujabbor o'g'li	
Направления повышения эффективности средств, направляемых на обеспечение занятости населения и сокращение бедности.....	97
Маликов Аuezхан Жорабекович	
O'zbekiston uy xo'jaliklarining farovonlik koeffitsiyenti: blackorby va donaldson yondashuvi asosida tahlili.....	106
Boltayeva Dilafza Jumaqulovna	
O'zbekistonda aholi jon boshiga asosiy kapitalga investitsiyalarning o'zgarish dinamikasi.....	114
Qo'shbaqov Aybek Shovqiyevich	
Yashil iqtisodiyotga o'tish sharoitida barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash, davlat iqtisodiy siyosatini takomillashtirish va sirkulyar iqtisodiyot tamoyillarini joriy etishning samaradorligini oshirish yo'llari.....	123
Muratbaeva Eleonora Muxamedjan qizi, Saifnazarov Ismoil Saifnazarovich	
Yangi o'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanish tendensiyalari.....	132
Tojiyev Javlonbek Rustamovich	

Mulkchilik shakliga ko'ra tijorat banklarida depozitlarining amaldagi holati tahlili	138
Allaberganov Sirojali Saxatovich	
Bandlikni ta'minlashda moliyaviy mexanizmlarning o'rni va ahamiyati	151
Karimjonov Muhammadrasul To'liqinjon o'g'li	
Mustaqil direktorlar ulushi, nomoliyaviy axborotlarning oshkor qilinishi va dividend siyosatining kapital qiymatga kompleks ta'siri	159
Urinov Bobur Nasilloevich	
Turizm orqali ish o'rinlarini yaratish va bandlik muammosini kamaytirish imkoniyatlari	167
Kaxramanova Sevda Shamsiddin qizi	
Kam quvvatli gidroelektr stansiya uchun mos bo'lgan invertor, reduktor, akkumulyator va generatorni tanlash	173
Xamrayev Og'abek Oybek o'g'li, Davletov I.Y.	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat tarmoqlarini ijtimoiy va iqtisodiy jarayonlarini rivojlantirishning ilmiy-uslubiy asoslari	182
Ibragimova Gulnoza Sayidmuradovna	
Terminologiya va ilmiy terminologiya xususida	188
Ruziyeva Gulnoz Temirqulovna	
O'zbekiston Respublikasida innovatsiyalarni tashkil etish va moliyalashtirish yo'llari	192
Ramazonov Javohir Bekzod o'g'li	
Bazalt chiqindi toshqol asosidagi kam suv talabchan sementlarning samaradorligini oshirish	197
Babayev Sultonbek Sunnat o'g'li	
Qashqadaryo qayta tiklanuvchi energiya manbalarining samaradorligini turli yondashuv asosida baholash	203
Omonova Sitara Zafar qizi, Utayev Sobir Achilovich	
Tilshunoslikning mexanika muhandisligi terminlari xususida	208
Mansurova Nafisa Qamariddinovna	
"Chizma geometriya va perspektiva" fanining arxitektura bilimlari tizimidagi roli	213
Yusubjonov Jonibek Farxod o'g'li	
Geodezik plan olishning avtomatlashgan usullari	219
Mamajonova Nodira Alisher qizi	
Zamonaviy arxitektura interyer dizaynida milliy grixva islomiy naqshlar uyg'unligi	225
Qo'chqarov Baxodir O'lmasovich	
Qurilishda mehnat unumdorligini oshirish va uni prognozlashning nazariy asoslari	230
Abduvaliyev Bekzod Muhiddin o'g'li	
Qishloq aholi hududlaridagi zamonaviy innovatsion o'zgarishlarining o'rta ta'lim maktablari tuzilishidagi ta'siri	235
Abdurahmonov Olimjon Obboqul o'g'li	
Seysmik hududlarda qurilish konstruksiyalarini to'g'ri tanlash	241
Egamberdiyeva Shaxnoza Abdurashidovna	
Arixiy yodgorliklarning me'moriy-rejaviy, konstruktiv va badiiy bezak yechimlari	251
Sotvoldiyev Azamatjon Akramjon o'g'li	
Xitoy va O'zbekiston tajribasi asosida soliq to'lovchilar reytingi tizimi orqali fiskal intizomni mustahkamlash	255
Abdullayev Zafarbek Safibullayevich	
Turizmga investitsiyalar iqtisodiyotimizga ijobiy ta'siri etuvchi omillari sifatida	268
Ayubov Ilyos Ilxomovich, Tursunov Qosimbek Nodirovich	

Problems of determining the informativeness of input and output parameters in object management	275
Turapov Ulugbek Urazkulovich	
Tijorat banklari faoliyatiga foiz riskining ta'siri: ilmiy-nazariy asoslar va amaliyot tahlili	280
Turdiyev Abdulhakim Qulbazarovich	
Zamonaviy moy filtrlarining dvigatel ishlash resursini oshirishiga ta'siri.....	290
Mirzakarimov Rustambek Xusanboy o'g'li	
Qayta tiklanadigan energiya manbalari: zamonaviy global tendensiyalar va O'zbekiston uchun perspektivlar	295
Bozarov Elyor Boboqulovich, Rustamova Sarvinoz Azizbek qizi	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda investitsiyaning ahamiyati.....	300
Kaxorova Zamira Safaraliyevna	
Strengthening and enhancing the export potential of industrial enterprises for sustainable growth.....	305
Researcher of Tashkent State University of Economics	
Davlat tashkilotlarining bitiruvchilarga bo'lgan ehtiyoji va talablari.....	310
Daminova Barno Esanovna, Bozorova Irina Jumanazarovna, Pardayeva Muqaddas Zafar qizi	
Erkin iqtisodiy hududlar soliq rejimlarini takomillashtirishning xorij tajribasi.....	320
Boltayev Jo'rabek Yusofovich	
Tabiiy va sun'iy tolalar sanoatini diversifikatsiya qilish orqali investitsion jozibadorlikni oshirish.....	325
Raximov Furqat Jalalovich	
Maishiy kimyo tovarlari B2B segmentida omnichannel marketing strategiyalarining qo'llanishi	331
Ro'ziyeva Farzona Komiljon qizi	
O'zbekistonda kichik biznes faoliyatini rivojlantirish yo'nalishlari	338
Djo'rayeva Lola Abdugabbarovna	
Task mapping and job scheduling implications of fdi inflows and governance quality metrics	343
Nilufar Zikirullaeva Dilmurod qizi	
Yangi O'zbekiston savdo-iqtisodiy munosabatlari rivojlanishida xizmatlar eksportining ahamiyati	350
Eshanqulov Baxodir Abduraxmon o'g'li	
Budjet daromadlarini shakllantirishda yirik soliq to'lovchilarning tutgan o'rni	357
Tohirov Shuhrat Niyoz o'g'li	
Davlat maqsadli jamg'armalari resurslarini boshqarish va samarali foydalanish yo'nalishlari.....	361
Xushmurodov Baxtiyor Turg'un o'g'li	
Kichik biznes hamda xususiy tadbirkorlik subyektlari amaliy holati, sohani rivojlantirish asoslari	365
Ortiqov Ulug'bek Akrombek o'g'li	
Korxonalarda moliyaviy instrumentlarning hisobi va audit masalalari	371
Maxmudov Saidjamol Kadirjanovich	
Tijorat banklarida moliyaviy barqarorlikni ta'minlash bo'yicha zamonaviy tendensiyalar	375
Latipova Lola Ilhomovna	
Soliq stavkalarini tabaqalashtirish orqali soliq to'lovchilar faoliyatini muvofiqlashtirish	380
Abduraimova Nigora Abdugapparovna	
Transformatsiyalash jarayonida tijorat banklari likvidligini oshirishning nazariy asoslari	385
Poyonov Bobir Bekturod o'g'li	

The importance of implementing international accounting standards in uzbekistan	393
Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Ikki o'lchovli geofizik signallarni raqamli ishlashda XAAR tez o'zgartirish algoritmlari.....	403
Ibragimov Sanjarbek Salijanovich, Mullajonov Baxodirjon Arabboyevich	
Turizm infratuzilmasi va xizmat sifatini oshirish maqsadida yangi turistik yo'nalishlar va imkoniyatlar yaratish chora tadbirlari.....	410
Sindarov Sherzod Egamberdiyevich, Xakimov Zoxid Norbo'tayevich, Yusupov Muxammadali Soxib o'g'li, Ro'zimatov Sanjarbek Qosimjon o'g'li	
Korporativ boshqaruvda budjetdan tashqari mablag'lar samaradorligini oshirish	420
Saidaxmedova Aida Mirzayevna	
Enhancing labor productivity in industrial enterprises of developed countries: experiences and strategies	426
Abduxakimova Farangiz Sidikjon kizi	
Raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali "Olmaliq KMK" ajda innovatsion loyihalarni boshqarish samaradorligini oshirish yo'llari.....	434
Inamova Farida Usmanjanovna	
Methodological problems of accounting of fixed assets	439
Kholbekov Rasul Olimovich	
Необходимость платежной системы.....	446
Сайфиддинов Илхом Файзиддинович	
Зеленое ipro как новый инструмент финансирования	451
Шахзод Сайдуллаев	
Инструменты фондового рынка в международной практике повышения инвестиционной привлекательности бизнеса	459
Юлдуз Усманова	
Модели устойчивого развития туризма: международный опыт и возможности адаптации в узбекистане.....	471
Сальникова Елена Александровна	
Внедрение антикоррупционных стандартов iso в узбекистане	478
Исмаилов Баходир Исламович, Зокиров Саидакмал Баходир угли	
Global moliyaviy markazlarni baholash mexanizmi	483
Sharipova Shaxinabonu Orif qizi	
Трансформация банковского сектора узбекистана под влиянием цифровых технологий.....	488
Захарова Ирина Борисовна, Непейвода Андрей Николаевич	
Uy-joy fondini qulayligini modernizatsiya va rekonstruksiya orqali oshirish imkoniyatlari.....	493
Inoyatova Durdona Shoxaydarovna	
Влияние технологии блокчейн на банковскую сферу	500
Амонова Хафиза	
Buxoro viloyatida suv tanqisligi sharoitida resurs tejankor agrotexnologiyalar asosida agrobiznesni barqaror rivojlantirish masalalari	504
Ro'ziyev Sobirjon Samatovich, Saidova Firuza Kamolovna	
O'zbekiston respublikasida demografik dividend olish imkoniyatlaridan oqilona foydalanish metodlari	510
Sharipov Sherzod Shavkatovich	
Budjet mablag'laridan foydalanish ustidan jamoatchilik nazorati mexanizmlari	515
Sharoxmatov Abdurahim Abdulamitovich	

Kichik biznes va tadbirkorlik faoliyatiga investitsiya jalb etish-taraqqiyot garovi.....	522
Karimova Komila Daniyarovna	
Islomiy banklar tizimi va ularning faoliyatini o'zbekistonda rivojlantirish istiqbollari.....	529
Dilovarxo'jayeva Dilnozaxon Shavkatxo'ja qizi	
The use of media technologies in teaching russian language lessons	534
Khojaeva Kh.S.	
Davlat budjetini shakllantirishda soliqlarning o'rni.....	538
Yuldashev Javohirbek Ikromjon o'g'li	
Paxta-to'qimachilik klaster subyektlarida buxgalteriya hisobini takomillashtirishda elektron imzoning roli	543
B. Q. Madartov, G. R. Xolmurodova	
Разработка новых инновационных антикоррозионных решений для защиты стального оборудования нефтегазовой отрасли.....	547
Курбанова Фируза Солеховна, Очилов Абдурахим Абдурасулович, Саатов Санжар Каландарович	
Glitserin bikarbamat sintezi.....	552
Bafojev Abduhamid Hoshim o'g'li	
Respublikada tibbiy xizmatlarini raqamlashtirish asosida rivojlantirishning konseptual yo'nalishlari.....	558
Axmedov Zafarjon A'zamovich, Karabaev Sanjar Abdusamatovich, Uraqov Shokir Ulashovich	
Shamol turbinasi parraklarining burilish burchagini rostdashning amaliy ahamiyati	567
Muzaffarov Firdavs Fuzayl o'g'li, Rashidov Sherzod Kahramonovich, Hojimurodov Jasur Erkinovich	
Оценка комфортности городской среды в узбекистане на основе интегральных индикаторов коммунальной обеспеченности	573
Шатохина Светлана Юрьевна	
Avtotyuning tushunchasi, turlari va tasnifi	581
Maxmudov Abrorxon Axmadxonovich, Ne'matov Husniddin Alijon o'g'li	
"Yashil eksport" tushunchasining mohiyati va uni o'zbekiston iqtisodiyotiga joriy qilish imkoniyatlari.....	586
Ibadullayev Ergash Bakturdiyevich	
Методология оценки влияния факторов, определяющих прямые иностранные инвестиции на экономическую безопасность страны	593
Глазова Марина Викторовна	
Yashil iqtisodiyot sharoitida soliqlarni raqamlashtirishni takomillashtirish	600
Jo'rayev Botir Abdiyevich	
Information exchange acceleration in emergency modes of intelligent control systems	607
Azizbek Yusupbekov Nodirbekovich, Husniddin Esonov Mamarasul o'g'li	
Ijro mexanizmlarini vizual simulyatsion modellash tirishning boshqaruv samaradorligini oshirishdagi ahamiyati	613
Karabayev Ibragim Turdiyevich, Esonov Husniddin Mamarasul o'g'li, Mamatqulov Toir Chorshanbiyevich	
Sement qorishmasi tarkibiga polivinilatsetat, akril emulsiyasi va suyuq shisha (natriy/silikat eritmaları)ni qo'shish orqali mustahkamlik darajasini oshirish	618
Imamov Suxrob Solexovich	
Инновационные технологии получения металлического индия из оборотных растворов цинкового завода (Алмалыкский ГМК).....	624
Абдиева Манзура Маткаримовна	

Analysis of the use of equipment for cleaning and preparing a lightweight drilling fluid	629
Xolmuxammadiyev Abduxoliq Mahammadi o'g'li, Toshev Sherzod Orziyevich	
Перспективы территориальной организации и развития пищевой промышленности в самаркандской области	635
Хамраев Казим	
Zamonaviy korxonalarda blokcheyn texnologiyalarining qo'llanilishi va ularning samaradorlikka ta'siri	645
Mardiyev Bunyod Sirojiddin o'g'li, To'g'onov Ibrohimxo'ja	
Raqamli iqtisodiyotda moliyaviy injiniring asosida bank innovasiyalarini joriy etish jarayonini takomillashtirish	652
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
Yo'l qurilish tashkilotlarida oqilona moliyaviy strategiyalarni amalga oshirish	659
Raximov Dilshodjon	
"UZSUVTAMINOT" AJ tizimidagi korxonalarining biznes jarayonlari bo'yicha asosiy samaradorlik ko'rsatkichlari (kpi) ni baholash uslublari	664
Saidakbarov Xusniddin Abdisalomovich	
Xizmat ko'rsatish sohasida mulkni qayta baholash va unga yetkazilgan moddiy zararni aniqlashning vazifa va tamoyillari	668
Xadjayev Kamoliddin Fazliddinovich	
O'zbekiston respublikasi tijorat banklari faoliyatida biznesi ekotizimini tashkil etish yo'llari va prinsiplari	673
Shoymardonov Orziqul Jo'ra o'g'li	
0,4 kv kuchlanishdan ta'minlanuvchi suv nasoslarini tarmoq faza kuchlanishi yo'qolishidan himoyalash	679
Xalikova Xurshida Abdullayevna, Nurova Malika Abduzairovna, Mustayev Ruslan Aktamovich	
Tikilayotgan brezent materiallari choklariga polimer qoplovchi uskunaning tarkibli roligi bikrligini aniqlash	684
Amonov Abdurahmon Rafiq, Muxamedjanov Mironshoh Mansurjon o'g'li	
Urban aglomeratsiyalar sharoitida yer osti inshootlariga ta'sir etuvchi geologik xavflarni kompleks baholash	688
Irgashev Shavkatbek Turdiyevich	
Algorithm for optimizing repetitive tasks in production process execution mechanisms	694
Azizbek Yusupbekov Nodirbekovich, Husniddin Esonov Mamarasul o'g'li Assistant	
Методологический подход "дебют четырёх коней" в оценке финансового потенциала	702
Буранова Лола Вахобовна	
Tijorat banklari aktivlarining samaradorlik ko'rsatkichlari	714
Absamatov Anvar Ergashovich	
Qurilish sohasida investitsion faoliyatni shakllantirishning nazariy va amaliy asoslari	720
Karimov Inomjon Ortikbaevich	
Ona tili ta'limida muqobil javobli testlardan foydalanishning afzalliklari	728
Komilova Lola Nasilloevna	
Analitik sinov laboratoriyalarida xavflarni aniqlashning ilmiy-uslubiy uslubiy yechimlari	737
Masharipov Shodlik Masharipovich, Erkaboyev Abrorjon Xabibullo o'g'li, Ibroximov Jasurbek Maxammadovich	
Zamonaviy metrologiya asoslari, kvant metrologiyaning istiqbollari	742
Ibroximov Jasurbek Maxammadovich	

Infratuzilma loyihalarini moliyalashtirish uchun investitsiyalar kiritishning zarurati va samaradorlik ommillari	746
Musoyev Behruz Shaxobjon o'g'li	
Mintaqaning investitsion imkoniyatlarini oshirishda xorij tajribasi.....	750
Masharipov Sardorbek Farxadovich	
Jahonda kriptovalyutalar bozori rivojlanishining asosiy tendensiyalari va ularning kelajakdagi ta'siri	756
Jo'rayev Yahyo Ikromjon o'g'li	
Fond bozorida zamonaviy moliyaviy marketing: trendlar, muammolar va kelajakdagi yo'nalishlar	761
Mirmahmudova Nozima Xusniddinovna	
Enhancing competitiveness in uzbekistan's oil and gas sector: strategies for technological innovation, regulatory frameworks, and market dynamics	766
U. Yusupov, Zhao Zijun	
Yashil buxgalteriya hisobi: buxgalteriya hisobida uglerod chiqindilarini hisobga olishning nazariy yondashuvlari	772
Xalilov Sherzod Axmatovich	
"Yashil" polimer sirt-faol moddalar orqali mahalliy suv-neftli emulsiyalarni parchalash usuli.....	786
Hamroyev Obid Olimovich, Sattorov Mirvohid Olimovich	
Agrar sektorning iqtisodiy rivojlanish holati va undagi asosiy tendensiyalarni kompleks statistik usullardagi tahlili	792
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
Uy xo'jaliklarining iqtisodiy faolligi va jamg'armalarning shakllanishi: o'zbekiston tajribasi asosida tahlil va takliflar	797
Berdiyev G'ayrat Ibragimovich	
Analysis of the characteristics of fabric samples when selecting fabrics for working clothes for spinners	806
Nigora T. Gafurova, Malika E. Khujaeva	
Quyosh hovuzlarida issiqlik saqlash jarayonlari: eksperimental tadqiqot va nazariy tahlil.....	819
Maxmudova Marjona Maxsud qizi	
Oziq-ovqat mahsulotlari xavfsizligini ta'minlashda sertifikatlashning uslubiy jihatlari	827
Mahamatova Maftuna	
Aholi bandligini ta'minlash orqali kambag'allikni kamaytirish: innovatsion yondashuvlar.....	832
Rahmatov Shuhrat Ahadovich, Hasanova Xolida Xoliqovna	
O'zbekistonda xufiyona iqtisodiyotning statistik tahlili.....	839
Koshanov Abdimurat Azat uli	
Sanoat korxonalarida boshqaruv tizimini takomillashtirish	844
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li, Jo'rayev Ulug'bek Ayubxon o'g'li	
Конструктивные решения и технологические подходы к повышению эффективности измельчения в шаровых мельницах	849
Акмал Жуманазаров	
Oziq-ovqat mahsulotlarini saqlash va logistikasini boshqarishda sun'iy intellektning qo'llanilishi	854
Muftaydinov Mansur Kiyomidinovich	
Stem-ta'limni rivojlantirishda menejment strategiyalari: tajribasidan optimal foydalanish va o'zbekistonga joriy qilish imkoniyatlari.....	861
Saidaxmedova Nodira Ilxomovna	

Влияние увеличения темпов роста населения на экономический рост: возможности и вызовы.....	866
Камилова Наргиза Абдукахоровна, Назарова Рухсона Бектурдиевна, Халимов Шухрат Мамадаминович	
Пути повышения конкурентоспособности сферы услуг.....	873
Фозилов Вахобжон Акром угли	
Bank tizimini transformasiya qilish sharoitida tijorat banklarining barqarorligini ta'minlash.....	882
Shomurodov Ravshan Tursunkulovich	
Statistical modeling of reliability functions and their applications in engineering.....	889
Mirzamaxmudov Umidjon Alijon o'g'li, Turg'unov Ismoiljon Maxammadjon o'g'li, Raufov Humoyun Roziq o'g'li	
Global va milliy tizimli ahamiyatga molik banklarni aniqlash metodologiyasi va uning nazariy asoslari.....	895
Ashurov Jaloliddin Eshpulatovich	
Nodavlat notijorat tashkilotlarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda innovatsion yondashuvlar.....	902
Aliyev Arslon Salom o'g'li	
Kompaniyaning strategik qarorlar qabul qilishida pul oqimini tahlili va uni bashoratlashning ahamiyati.....	908
Urmanbekova Iroda Farxodovna	
Sanoat korxonalarida ishlab chiqarish xavf-xatarlarini iqtisodiy baholash.....	912
Raxmatova M.G., Saidjonova Z.B.	
Strategy for attracting investments by expanding the participation of joint-stock companies in the securities market.....	917
Aytmuratova Ulbike Jalgasovna, Kutlymurat Zhalgasovich Aytmuratov, Raushan Nurlybay qizi Umirzakova	
Monetar siyosatning iqtisodiy o'sishga ta'siri.....	924
Nazarova Gulhayo Ikrom qizi	
Inflyatsiyani boshqarishda monetar siyosat vositalarining roli.....	931
Xadjaev Xabibulla Sagdullaevich	
Ресурсные аспекты зелёной экономики узбекистана.....	937
А.И. Тураева	
Diversification strategies as essential tools to boost tourism development.....	944
Raxmonov Shuxrat Shavkatovich, Alimova Mashhura Toirxonovna	
Enhancing tribological performance of synthetic diesel fuels using advanced additive technologies.....	948
Yulduz Tukhateva	
Global iqtisodiy indekslarda samarali ishtirok etish orqali o'zbekistonning investitsion siyosatini takomillashtirish yo'nalishlari.....	954
Bekmurodova Gavhar Adham qizi	
Qishloq xo'jaligi sug'urtalash tizimini takomillashtirish yo'llari.....	960
Muxtorov Abduxolik Abduxalimovich	
Textile enterprises and changing market conditions: integration of demand analysis, trend forecasting and strategic assortment management.....	965
Ikramova Nodira Burkhon kizi	
Tirojat banklarning kredit siyosati: omillar, siyosiy element va turlar.....	970
Jumayeva Gulrux Jo'raqulovna, Abduxalimova Marjona Xikmatovna	

O'zbekistonga yashil energiya investitsiyalarini jalb qilishda xalqaro moliyaviy institutlarning rolini oshirish	976
Gulmira Axmadjonova Xabibulla qizi	
Inson kapitalining shakllanishi va uning kichik biznesdagi samaradorligini oshirish yo'llari.....	984
Ulug'muradova Nodira Berdimuradovna	
Sog'liqni saqlash sohasida davlat-xususiy sheriklik asosida investitsiya loyihalarini moliyalashtirishning o'ziga xos xususiyatlari	988
Karabayev Sanjar Abdusamatovich	
Transport tizimlarining shakllanishi va rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar tasnifi.....	995
Nasrullayev Nurbek Baxtiyarovich	
Don mahsulotlarini qayta ishlash korxonalarining ishlab chiqarish xarajatlari boshqaruv hisobi va tahlilini tashkil etish	1000
Xamidova S.Ya.	
Germaniyaning deutsche banki va buyuk britaniyaning barclays banki xizmatlar amaliyoti va uni o'zbekiston bank tizimi faoliyatiga qo'llash yo'llari	1006
Raxmatov Temur Sotiboldiyevich	
Tashqi bozorlarda tovarlarning raqobatbardoshligini oshirishda zamonaviy marketingdan foydalanish	1014
Meliqulov Abduhalil Norinovich	
Davlat ishtirokidagi korxonalarda moliyaviy barqarorlikni baholash uslublari va amaliy qo'llanilishi:o'zbekiston misolida	1021
Musurmonov Mehroj Murtaza o'g'li	
Iqlim o'zgarishlari va rekreatsiya turizmining kelajagi: muammolar va yechimlar	1029
Shaymanova Nigora Yusupovna	
Development of the Digital Financial Assets Market to Enhance Investment Activity	1034
Shamshinur Yakubova	
Chet eldan olgan daromadlar bo'yicha ikkiyoqlama soliqqa tortishni bartaraf etish metodlarini takomillashtirish — davlat budget-soliq siyosatini samarali ishlab chiqishning zamonaviy usullari	1039
Rajapov Shuxrat Zaripbayevich	
Bank aktivlari portfel samaradorligini oshirishning nazariy va uslubiy asoslari	1046
Xojiyev Jaxongir Dushabayevich	
Sug'urta tashkilotlari investitsiya faoliyati va ESG/yashil moliyalashtirishning ekonometrik modellar asosidagi tahlili	1051
Zoyirov Laziz Subxonovich	

SUG'URTA TASHKILOTLARI INVESTITSIYA FAOLIYATI VA ESG/YASHIL MOLIYALASHTIRISHNING EKONOMETRIK MODELLAR ASOSIDAGI TAHLILI

Zoyirov Laziz Subxonovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
mustaqil tadqiqotchisi, i.f.n., prof
dots.<https://orcid.org/0009-0005-9252-7567>
izoyirov@mail.ru

Annotatsiya: Sug'urta tashkilotlarining investitsiya faoliyati zamonaviy moliyaviy bozorlar sharoitida katta ahamiyatga ega bo'lib, ayniqsa, ekologik, ijtimoiy va boshqaruv (ESG) mezonlariga asoslangan yashil moliyalashtirish tushunchasi bilan bog'liq jarayonlar o'sib bormoqda. Ushbu tadqiqotda sug'urta kompaniyalarining investitsiya portfellarida ESG omillarining o'zini va ularning moliyaviy natijalarga ta'siri ekonometrik modellardan foydalanib o'rganiladi. Ekonometrik yondashuvlar yordamida investitsiyalarning rentabellik, risk darajasi va uzoq muddatli barqarorlikka ta'siri, shuningdek, yashil investitsiyalarning sug'urta kompaniyalarining moliyaviy samaradorligiga bo'lgan ta'siri tahlil qilinadi. Modellashtrish jarayonida kompaniyalarning ESG reytinglari, investitsiya hajmi, daromad ko'rsatkichlari va bozor sharoitlari kabi ko'rsatkichlar hisobga olinadi. Tadqiqot natijalari sug'urta tashkilotlariga investitsiya strategiyalarini shakllantirishda ESG mezonlarini inobatga olish va yashil moliyalashtirishga e'tiborni kuchaytirish lozimligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, ekonometrik modellarning qo'llanilishi investitsiya qarorlarining samaradorligini oshirishda ilmiy asos yaratadi. Ushbu ish sug'urta sektorining barqaror rivojlanishi va ijtimoiy mas'uliyatni oshirishga qaratilgan investitsiya yondashuvlarini yanada rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: sug'urta tashkilotlari, investitsiya faoliyati, ESG mezonlari, yashil moliyalashtirish, ekonometrik model.

Abstract: The investment activities of insurance organizations are of great importance in the conditions of modern financial markets, especially the processes related to the concept of green financing based on environmental, social and governance (ESG) criteria are growing. This study examines the role of ESG factors in the investment portfolios of insurance companies and their impact on financial results using econometric models. Using econometric approaches, the impact of investments on profitability, risk level and long-term sustainability, as well as the impact of green investments on the financial performance of insurance companies, is analyzed. The modeling process takes into account indicators such as companies' ESG ratings, investment volume, income indicators and market conditions. The results of the study indicate that insurance organizations should take into account ESG criteria and increase their focus on green financing when formulating investment strategies. At the same time, the use of econometric models creates a scientific basis for improving the efficiency of investment decisions. This work will serve to further develop investment approaches aimed at sustainable development of the insurance sector and increasing social responsibility.

Keywords: insurance organizations, investment activities, ESG criteria, green financing, econometric model.

Аннотация: Инвестиционная деятельность страховых организаций приобретает большое значение в условиях современных финансовых рынков, особенно в условиях роста процессов, связанных с концепцией «зеленого» финансирования, основанного на экологических, социальных и управленческих (ESG) критериях. В данном исследовании рассматривается роль ESG-факторов в инвестиционных портфелях страховых компаний и их влияние на финансовые результаты с использованием эконометрических моделей. С использованием эконометрических подходов анализируется влияние инвестиций на рентабельность, уровень риска и долгосрочную устойчивость, а также влияние «зеленых» инвестиций на финансовые показатели страховых компаний. В процессе моделирования учитываются такие показатели, как ESG-рейтинги компаний, объем инвестиций, показатели дохода и рыночная конъюнктура. Результаты исследования свидетельствуют о том, что страховым организациям следует учитывать ESG-критерии и усиливать акцент на «зеленом» финансировании при формировании инвестиционных стратегий. При этом использование эконометрических моделей создает научную основу для повышения эффективности принятия инвестиционных решений. Данная работа будет способствовать дальнейшему развитию инвестиционных подходов, направленных на устойчивое развитие страхового сектора и повышение социальной ответственности.

Ключевые слова: страховые организации, инвестиционная деятельность, ESG-критерии, «зеленое» финансирование, эконометрическая модель.

KIRISH

So'nggi yillarda global moliya bozorlari va iqtisodiyotda barqaror rivojlanish tamoyillari asosida investitsiya faoliyatini olib borish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, ekologik, ijtimoiy va boshqaruv (ESG) mezonlariga asoslangan yashil moliyalashtirish kontsepsiyasi sug'urta tashkilotlari kabi institutsional investorlar uchun yangi imkoniyatlarni yuzaga keltirmoqda. Sug'urta kompaniyalari o'z faoliyatida katta miqdordagi kapitalni boshqaradi va shu sababli ularning investitsiya qarorlari bozorlar barqarorligi va ijtimoiy mas'uliyatga ta'sir ko'rsatadi. Shu nuqtai nazardan, ESG mezonlari va yashil moliyalashtirish tamoyillarining sug'urta sohasidagi investitsiya faoliyatiga ta'sirini chuqur o'rganish zarur.

O'zbekiston sug'urta bozorida investitsiya portfellarini optimallashtirish jarayonida ESG-standartlari va "yashil moliya" konsepsiyalarini integratsiyalashning iqtisodiy samaradorligini baholashga qaratilgan. Sug'urta kompaniyalari soni, yig'ilgan sug'urta mukofotlari, to'langan sug'urta qoplamalari, jami ustav kapitali, sug'urta mukofotlarining YalMdagi ulushi, investitsiya hajmi hamda Markaziy bankning qayta moliyalash stavkasi kabi asosiy ko'rsatkichlar 2015–2024 yillar davri uchun statistik jihatdan tahlil qilindi. Mazkur tadqiqot O'zbekiston sug'urta bozorida investitsiya hajmiga ta'sir etuvchi asosiy omillarni aniqlashga qaratilgan. Asosiy ko'rsatkich sifatida sug'urta kompaniyalarining investitsiya hajmi tanlandi. Shu bilan birga, uning shakllanishiga ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan bir qator iqtisodiy omillar o'rganildi.

Birinchidan, sug'urta kompaniyalari sonining ortishi bozor raqobatini kuchaytirib, investitsion faoliyatning kengayishiga xizmat qilishi kutiladi. Ikkinchidan, sug'urta mukofotlari hajmi kompaniyalarning asosiy moliyaviy manbasi bo'lib, ularning ko'payishi investitsiya hajmining oshishiga bevosita olib keladi. Uchinchidan, sug'urta qoplamalarining ko'payishi aksincha, investitsiyaga yo'naltiriladigan mablag'larning kamayishiga sabab bo'lishi mumkin.

Shuningdek, jami ustav kapitalining yirikligi sug'urta tashkilotlarining moliyaviy barqarorligi va investitsiya salohiyatini kuchaytiradi. Sug'urta mukofotlarining YalMdagi ulushi esa butun sektorning iqtisodiyotdagi ahamiyatini ko'rsatib, investitsiya hajmiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bundan tashqari, Markaziy bankning asosiy stavkasi ham muhim omil bo'lib, stavkaning yuqoriligi real sektordagi investitsion faollikni cheklashi, pasayishi esa rag'batlantirishi mumkin.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ekonometrik tahlil STATA 17 dasturida amalga oshirilib, yuqoridagi omillarning investitsiya hajmiga ta'siri regressiya modellari yordamida baholandi. Olingan natijalar sug'urta mukofotlari va ustav kapitalining investitsiya hajmini oshiruvchi, sug'urta qoplamalari va asosiy stavkaning esa kamaytiruvchi omil ekanini ko'rsatadi. Tadqiqot natijalari sug'urta sektorida "yashil moliya" konsepsiyalarini joriy etish hamda ESG-standartlarini integratsiyalash orqali investitsion faoliyatni yanada samarali yo'naltirish uchun ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Mazkur tadqiqot davomida 2015-2024-yillarga oid iqtisodiy ko'rsatkichlar asosida ekonometrik model qurildi va ko'rsatkichlarning turli makroiqtisodiy omillarga ta'siri baholandi. Xususan, "Sug'urta kompaniyalarining investitsiya xajmi", "Sug'urta mukofotlari", "Sug'urta qoplamalari", "Jami ustav kapital", "Sug'urta mukofotlarning YalM ulushi", "Asosiy stavka" kabi ko'rsatkichlar to'plandi.

1-jadval. Ma'lumotlarning tavsifiy statistikasi

Variable	Obs	Mean	Std. Dev.	Min	Max
kompaniyasoni	40	33.95	5.496	24	42
Sug'uramuko~m	40	2407.143	2536.411	189	9770.1
Sug'urtaqop~m	40	659.038	689.069	24.2	2596.9
Jamiustavk~m	40	1261.46	877.36	321.6	2963.6
Sug'urtamuk~i	40	.443	.183	.2	.76
Sug'urtakom~i	40	2124.95	1758.524	275.3	6542.5
Asosiystav~i	40	13.275	2.648	9	17

Yuqoridagi jadval ma'lumotlaridan har bir omil bo'yicha kuzatuvlar soni, o'rtacha qiymati (mean), maksimal va minimal qiymatlari (maximum, minimum) ni ko'rish mumkin. Bundan tashqari har bir omilning standart chetlanishi (Standart Deviation - standart chetlanish koeffitsiyenti har bir o'zgaruvchilarning o'rtacha qiymatdan qanchalik chetlanganligini ko'rsatadi) qiymatlari keltirilgan.

40 ta kuzatuv asosida olingan statistik ko'rsatkichlar O'zbekiston sug'urta bozorining dinamikasini ifodalaydi. Umumiy ko'rinishda eng katta o'rtacha qiymat sug'urta mukofotlarida kuzatilib, u 2407,1 mlrd so'mni tashkil etdi. Ushbu ko'rsatkich 189 mlrd so'mdan 9770,1 mlrd so'mgacha keng diapazonda tebranib, sektorda mukofotlar hajmining keskin oshganini bildiradi. Sug'urta kompaniyalarining investitsiya hajmi ham yirik qiymatga ega bo'lib, o'rtacha 2124,9 mlrd so'mni tashkil etdi. Uning eng past darajasi 275,3 mlrd so'm, eng yuqori darajasi esa 6542,5 mlrd so'm bo'lib, investitsiya faoliyatida katta tafovut mavjudligi namoyon bo'ladi.

Sug'urta qoplamalari o'rtacha 659 mlrd so'mni tashkil qilib, 24,2 mlrd so'mdan 2596,9 mlrd so'mgacha keng oraliqda o'zgaradi. Bu ko'rsatkichning yuqori dispersiyasi sug'urta bozorida risklarni qoplash hajmi yildan-yilga farq qilganini ko'rsatadi. Jami ustav kapitali o'rtacha 1261,4 mlrd so'm bo'lib, eng kamida 321,6 mlrd so'm, eng ko'pida esa 2963,6 mlrd so'mni tashkil etgan. Bu esa kompaniyalar moliyaviy salohiyatining turlicha darajada ekanini anglatadi.

Sug'urta mukofotlarining YalMdagi ulushi o'rtacha 0,44 foiz atrofida bo'lib, 0,2 foizdan 0,76 foizgacha o'zgaradi. Bu raqamlar sug'urta sektori hajmining iqtisodiyotdagi umumiy ulushi oshib borayotganini, ammo hana past darajada ekanini ko'rsatadi. Asosiy stavka esa 9 foizdan 17 foizgacha bo'lgan diapazonda tebrangan va o'rtacha 13,27 foizni tashkil etgan. Bu sug'urta kompaniyalarining investitsiya qarorlariga bevosita ta'sir etuvchi muhim makroiqtisodiy omil sifatida namoyon bo'ladi.

Kompaniyalar soni nisbatan barqaror bo'lib, o'rtacha 34 ta, minimum 24 ta va maksimum 42 ta kompaniya faoliyat ko'rsatgan. Bu ko'rsatkich bozor strukturasi keskin o'zgarishsiz, ammo ma'lum o'sish tendensiyasiga ega ekanini bildiradi.

Umuman olganda, statistik tahlil shuni ko'rsatadiki, sug'urta mukofotlari, qoplamalar va investitsiya hajmlarida yuqori tarqoqlik mavjud bo'lib, bu bozorning kengayish jarayonida ekanidan dalolat beradi. Asosiy stavkaning barqaror, kompaniyalar sonining esa tor diapazonda o'zgarishi sektordagi strukturaviy barqarorlikni ifodalaydi. Shu bilan birga, sug'urta mukofotlarining YalMdagi ulushi iqtisodiyotga nisbatan sektorga xos salmoqning asta-sekin ortib borayotganini, biroq hana yetarli darajada yuqori emasligini ko'rsatadi.

Ba'zilar statistik ma'lumotlarning to'liq emasligi ushbu o'zgaruvchilarning tahlildagi ishonchliligini kamaytiradi deb baholaydi. Biroq, STATA 17 yordamida missing data strategiyalari (masalan, multiple imputation yoki log-linear regressiyalar) yordamida bunday cheklovlarni bartaraf qilish mumkin.

Yuqoridagi omillar orqali sifatli model tuzishga harakat qilamiz. Buning uchun "Eng kichik kvadratlar usuli"ning farazlarini tekshirishdan boshlaymiz.

Dastlabki faraz parametrlar chiziqli hamda kuzatuvlar soni belgilar sonidan kamida 6 marta ko'p bo'lishi kerak. Bizda belgilar soni 6 ta, kuzatuvlar soni esa 40 tani tashkil etmoqda. Ya'ni shart bajarildi deyishimiz mumkin.

Navbatdagi faraz, omil belgilar o'rtasida multikolleniarlik bo'lmasligi shart. Buni tekshirishning bir necha xil usullari mavjud, Ulardan biri korrelatsion tahlil hisoblanadi. Buni tekshirish uchun korrelatsion tahlilni keltirib o'tamiz:

2-jadval. Ko'rsatkichlar korrelatsiya jadvali

Variables	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
(1) Inkompaniya~i	1.000						
(2) InSug'uramu~m	0.654	1.000					
(3) InSug'urtaq~m	0.672	0.948	1.000				
(4) InJamiusta~m	0.845	0.828	0.775	1.000			
(5) InSug'urtam~i	0.745	0.911	0.876	0.922	1.000		
(6) InSug'urtak~i	0.641	0.970	0.957	0.787	0.857	1.000	
(7) InAsosiy~i	0.581	0.625	0.747	0.581	0.692	0.644	1.000

Yuqoridagi jadval sug'urta bozoriga oid asosiy ko'rsatkichlarning korrelyatsiya matritsasini ifodalaydi. Barcha ko'rsatkichlar logarifmik shaklda olingani sababli, ular orasidagi o'zaro bog'liqlik yanada aniq ko'rinadi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, investitsiya hajmi va boshqa moliyaviy ko'rsatkichlar o'rtasida kuchli ijobiy korrelyatsiya mavjud.

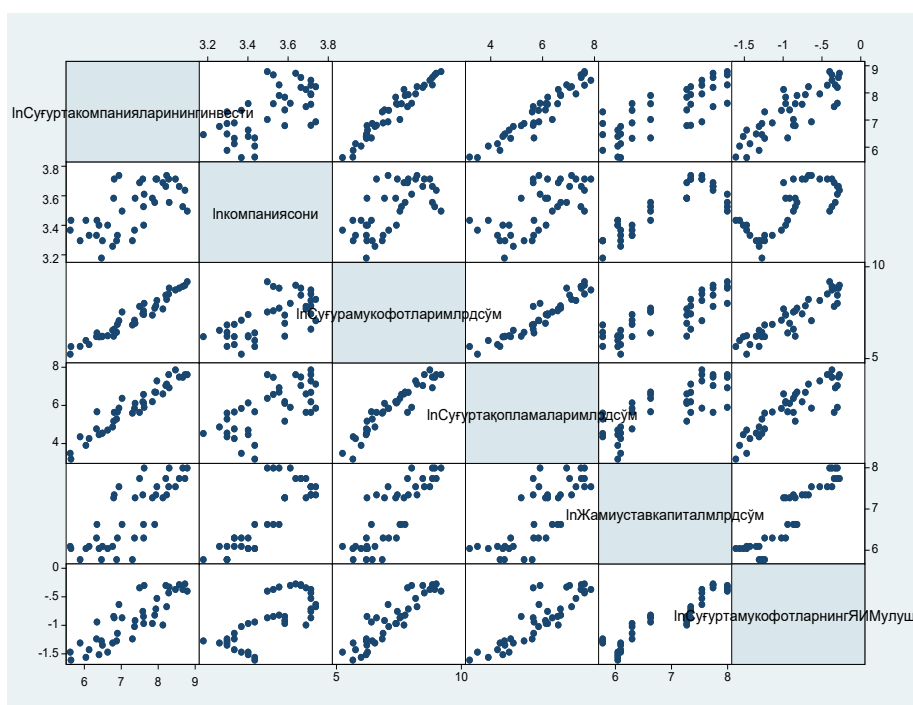
Birinchidan, sug'urta mukofotlari va sug'urta qoplamalari o'rtasidagi bog'liqlik 0,948 ga teng bo'lib, juda yuqori darajada ekani kuzatiladi. Bu sug'urta mukofotlari oshgani sari qoplamalar hajmi ham ortishini bildiradi. Shu bilan birga, sug'urta mukofotlari bilan investitsiya hajmi o'rtasidagi korrelyatsiya 0,911 bo'lib, mukofot tushumlari sug'urta kompaniyalarining investitsion salohiyatini belgilovchi muhim omil ekanini tasdiqlaydi.

Ikkinchidan, ustav kapitali investitsiya hajmi bilan 0,922 darajada kuchli bog'liq. Bu kompaniyalar moliyaviy asosining mustahkamligi investitsion faoliyatning kengayishiga bevosita ta'sir etishini ko'rsatadi. Ustav kapitali bilan sug'urta mukofotlari (0,828) va qoplamalari (0,775) o'rtasidagi yuqori bog'liqlik ham shu tendensiyani mustahkamlaydi.

Uchinchidan, sug'urta qoplamalari bilan investitsiya hajmi o'rtasidagi korrelyatsiya 0,876 ga teng bo'lib, kompaniyalar risklarni qoplash bo'yicha majburiyatlarini bajarishi investitsiya imkoniyatlari bilan uyg'unlashganini bildiradi.

To'rtinchidan, asosiy stavka barcha ko'rsatkichlar bilan ijobiy bog'liq bo'lsa-da, ularning darajasi nisbatan pastroq. Masalan, asosiy stavkaning investitsiya hajmi bilan bog'liqligi 0,692 bo'lib, foiz stavkalari investitsion qarorlarga ma'lum darajada ta'sir ko'rsatishini anglatadi. Shu bilan birga, asosiy stavkaning sug'urta qoplamalari bilan bog'liqligi (0,747) ham yuqori darajaga yaqin. Bu esa foiz stavkalari oshganda sug'urta kompaniyalarining qoplamalari va moliyaviy majburiyatlariga bevosita ta'sir ko'rsatishini ko'rsatadi.

Umuman olganda, korrelyatsion tahlil sug'urta sektori ko'rsatkichlarining bir-biri bilan uzviy bog'langanini ko'rsatadi. Eng kuchli bog'liqlik sug'urta mukofotlari, qoplamalar, ustav kapitali va investitsiya hajmi o'rtasida kuzatilib, bu moliyaviy ko'rsatkichlarning sektordagi investitsion faoliyatni shakllantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanini tasdiqlaydi. Asosiy stavka bilan bog'lanish esa o'rtacha darajada bo'lib, u ko'proq umumiy makroiqtisodiy sharoitni belgilovchi omil sifatida namoyon bo'ladi.

1-rasm. Qoldiqdarning normal taqsimot funksiyalari grafigi

Multikolleniarlikka tekshirishning eng ishonchli usuli bu – VIF (Variance Inflation Factors - multikollinearlik samarasini) koeffitsiyentlarini hisoblashdir.

$$VIF = \frac{1}{1 - r^2}$$

Har bir omil bo'yicha hisoblangan VIF koeffitsiyentlari quyidagi jadvalda keltirilgan.

3-jadval. Variance Inflation Factors koeffitsiyentlar jadvali

	VIF	1/VIF
lnSug'uramu~m	1.963	.509
lnSug'urtam~i	1.934	.517
lnJamiusta~m	1.297	.771
lnSug'urtaq~m	1.203	.831
lnkompaniya~i	1.305	.766
Mean VIF	1.54	.

Agar ta'sir etuvchi omillar o'rtasida multikolleniarlik mavjud bo'lsa, u holda Centered VIF>10 bo'ladi. Jadvaldan ko'rish mumkinki, ta'sir etuvchi omillarning VIF koeffitsiyentlari o'rtachasi 10 dan kichik. Demak, bu omillar o'rtasidagi ta'sir etuvchi omillar o'rtasida multikolleniarlik mavjud emasligini ko'rsatmoqda.

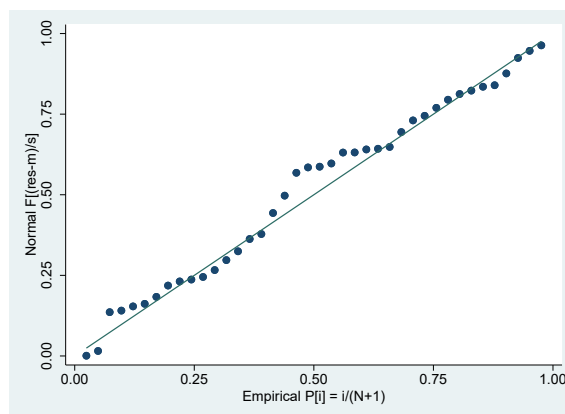
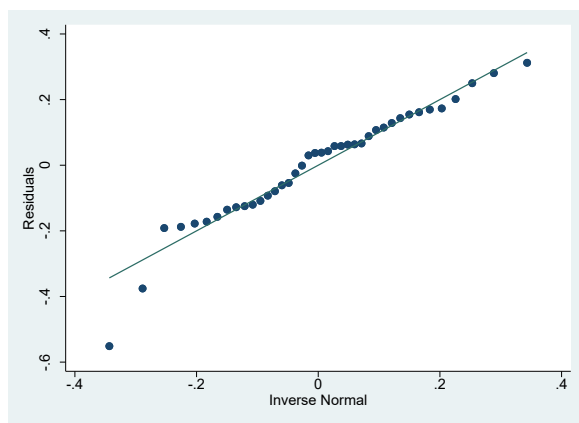
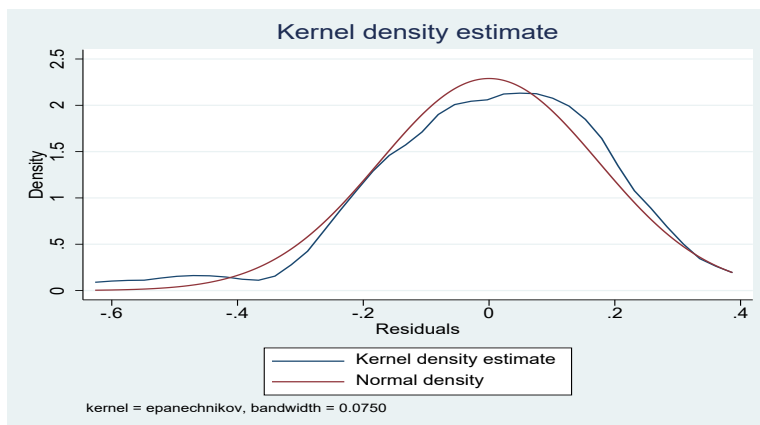
Navbatdagi faraz, ya'ni qoldiqlar normal taqsimlangan bo'lishi kerak.

4-jadval. Qoldiqlar normal taqsimoti testi

Variables	Obs	Mean	Std. Dev.	Min	Max	p1	p99	Skew.	Kurt.
res	40	0	.174	-.551	.312	-.551	.312	-.765	4.111

Yuqoridagi jadvaldan shuni ko'rish mumkinki, ko'p omilli ekonometrik modelga kiritilgan omillar normal taqsimot qonuniga bo'ysunar ekan. Skewness – asimmetriya koeffitsienti bo'lib, u nolga qancha yaqin bo'lsa o'zgaruvchi normal taqsimlangan ekanligini bildiradi. Agar bu koeffitsient 0 dan ancha farq qilsa, u holda taqsimot asimmetrik hisoblanadi (ya'ni, simmetrik emas). Agar asimmetriya koeffitsienti 0 dan katta, ya'ni musbat bo'lsa, u holda o'rganilayotgan omil bo'yicha normal taqsimot grafigi o'ng tomonga surilgan bo'ladi. 0 dan kichik, ya'ni manfiy bo'lsa, u o'rganilayotgan omil bo'yicha normal taqsimot grafigi chap tomonga surilgan bo'ladi. Kurtosis koeffitsienti (balandligi yoki tekisligining normal taqsimot) uchun ideal qiymat 3 ga teng. Statistik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, hozirgi holatda skewness taxminan -0,765 va kurtosis taxminan 4,111 ga teng ekanligini ko'rishimiz mumkin. Skewness qiymati qoldiqlarning manfiy og'ishga ega ekanini bildiradi. Demak, taqsimotning dum qismi chap tomonga cho'zilgan, ya'ni model ayrim kuzatuvlar bo'yicha biroz ortiqcha prognoz bergan. Kurtosis qiymati normal taqsimotdan yuqori. Bu qoldiq taqsimotida biroz "cho'qqilik" mavjudligini, ya'ni qoldiqlar ko'proq markazda jamlangan, lekin ba'zi og'ir dum qiymatlari ham borligini ko'rsatadi. Qoldiqning o'rtachasi 0 ga teng, bu model to'g'ri qurilganini va prognoz xatolarining musbat hamda manfiylari bir-birini qoplaganini bildiradi.

Standart og'ish 0,174 qiymat model xatolarining o'rtacha tarqalishini ko'rsatadi. Nisbatan kichik standart og'ish model barqarorligini bildiradi, ya'ni qoldiqlar katta tebranishlarga ega emas. Qoldiqlar -0,551 dan +0,312 gacha bo'lgan diapazonda. Bu chegaralar juda katta emas va modelda ekstremal og'ishlar kuzatilmaganini ko'rsatadi.

2-rasm. Qoldiqlarning normal taqsimot funksiyalari grafigi

Ushbu surilishlar asosan o'rganilayotgan davrda Sug'urta kompaniyalarining investitsiya hajmi ko'rsatkichi bo'yicha turli joylardagi o'zgarishlarni ko'rsatadi. Ayrim vaqtlarda ba'zi omillar keskin ortishga ega bo'lgan bo'lsa, ayrimlarida o'zgarishlar sezilarli darajada bo'lmagan. Umuman olganda o'rganilayotgan barcha omillar normal taqsimot qonuniga bo'ysunar ekan.

Navbatdagi faraz, geteroskadeastiklik sharti, ya'ni qoldiqlar omil belgilar bilan bog'lanmagan bo'lishi shart: Agar geteroskadeastiklik mavjud bo'lsa, taxmin qilingan t qiymatlari ishonchli bo'lmashligi mumkin.

5-jadval. Geteroskadeastiklik testi

Cameron & Trivedi's decomposition of IM-test chi2	df	p
16.240	20	0.701
4.320	5	0.504
0.810	1	0.368
21.370	26	0.722

IM-test natijalariga ko'ra, qurilgan regressiya modelining qoldiqlari statistik jihatdan barqaror va normal taqsimotga yaqin ekanligi tasdiqlandi. Xususan, heteroskedastiklik testi $\chi^2 = 16.24$, $df = 20$, $p = 0.7014$ natija bergan bo'lib, p-qiymatning 0.05 dan katta chiqishi qoldiqlarda heteroskedastiklik mavjud emasligini, ularning dispersiyasi barqaror ekanligini ko'rsatadi. Skewness testi $\chi^2 = 4.32$, $df = 5$, $p = 0.5041$ qiymatni qayd etdi va bu qoldiqlar taqsimotida og'ish muammosi yo'qligini anglatadi. Kurtosis testi $\chi^2 = 0.81$, $df = 1$, $p = 0.3683$ natijani berdi, bu esa qoldiqlar cho'qqiligi normal taqsimotdan farq qilmasligini ko'rsatadi. Yakuniy umumiy test $\chi^2 = 21.37$, $df = 26$, $p = 0.7224$ ko'rsatkichiga ega bo'lib, p-qiymatning 0.05 dan katta chiqishi model qoldiqlarining umumiy holda normal taqsimotga yaqin va yaxshi statistik xususiyatlarga ega ekanligini bildiradi. Shu bois, tanlangan model natijalari ishonchli hisoblanadi va keyingi tahlillar uchun mustahkam asos bo'lib xizmat qiladi.

Shuningdek, xatoliklar bir biri bilan o'zaro bog'lanmagan bo'lishi kerak, ya'ni avtokorrelyatsiya bo'lmashligi kerak. Buni tekshirish uchun Darbin-Uotson (DW) mezonidan foydalanamiz. Hisoblangan DW qiymati jadvaldagi DW_L va DW_U bilan taqqoslanadi. Agar $DW_{hisob} < DW_L$ dan kichik bo'lsa, natijaviy omil qoldiqlarida avtokorrelyatsiya mavjud deyiladi. $DW_{hisob} > DW_U$ dan katta bo'lsa, natijaviy omil qoldiqlarida avtokorrelyatsiya mavjud emas deyiladi. Darbin-Uotson mezonining pastki chegarasi qiymati $DW_L = 1.07$ ga teng va yuqori chegarasi qiymati $DW_U = 1.83$ ga teng. Darbin-Uotson (DW) hisoblangan qiymat 2,78 ga teng. Demak, $DW_{hisob} > DW_U$ bo'lgani uchun natijaviy omil (Y) qoldiqlarida avtokorrelyatsiya mavjud emas degan xulosaga kelamiz.

Oltinchi faraz: Modelda o'tkazib yuborilgan kuzatuvlar bo'lmashligi kerak. Hamda empirik ma'lumotlar yig'indisi nazariy ma'lumotlar yig'indisiga teng bo'lishi kerak.

6-jadval. O'tkazib yuborilgan kuzatuvlarni aniqlash testi

Source	SS	df	MS	Number	of	obs	=	40
Model	30.543	2	15.272	Prob	>	F	=	0.000
Residual	1.139	37	0.031	R-squared			=	0.964
Total	31.682	39	0.812	Root	MSE		=	0.175
InSug'urtak~i	Coefficient	Std. err.	t	P>t		[95% conf.		
_hat	1.638	0.529	3.100	0.004		0.566	2.711	
_hatsq	-0.044	0.036	-1.210	0.235		-0.117	0.030	
_cons	-2.300	1.918	-1.200	0.238		-6.186	1.585	

Linktest natijalariga ko'ra, qurilgan regressiya modelining umumiy statistik ahamiyati yuqori bo'lib, Prob > F = 0.0000 qiymati modelning muhimligini tasdiqlaydi. R-squared = 0.9640 va Adjusted R-squared = 0.9621 ko'rsatkichlari model natijaviy o'zgaruvchini yuqori darajada tushuntirib berishini ko'rsatadi. Test natijalarida prognozlangan qiymatni ifodalovchi _hat koeffitsienti sezilarli bo'lib ($p = 0.004 < 0.05$), bu modelning to'g'ri

spesifikatsiya qilinganidan dalolat beradi. Shu bilan birga, kvadrat qismni ifodalovchi _hatsq koeffitsienti ahamiyatli emas ($p = 0.235 > 0.05$), bu esa modelda tashlab ketilgan muhim o'zgaruvchilar yoki noto'g'ri funksional shakl mavjud emasligini bildiradi. Umuman olganda, Linktest natijalari qurilgan regressiya modeli to'g'ri spesifikatsiya qilinganini va ilmiy talqin uchun ishonchli ekanini tasdiqlaydi.

Demak, ko'p omilli ekonometrik modelga kiritiladigan omillar bo'yicha xulosa qiladigan bo'lsak, xususi korrelyatsiya koeffitsiyentlari ishonchli va yuqori bog'lanish mavjudligini ko'rsatmoqda. Shunday qilib, natijaviy omil va unga ta'sir etuvchi omillar bo'yicha ko'p omilli ekonometrik model tuzamiz. Ushbu ko'p omilli ekonometrik model quyidagi ko'rinishga ega:

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4 + \beta_5 X_5 + \varepsilon$$

bu yerda:

y – natijaviy omil, X_i – ta'sir etuvchi omillar, ε – tasodifiy xato.

Ko'p omilli ekonometrik modeldagi noma'lum $\beta_0, \beta_1, \beta_2, \beta_3, \beta_4, \beta_5$, parametrlarning qiymatlarini aniqlashda "Eng kichik kvadratlar usuli" dan foydalandik. Natijalar quyidagi jadvalda keltirilgan.

7-jadval. Ko'rsatkichlar regression tahlili

InSug'urtakompaniyalarininginve~i	Coef.	St.Err.	t-value	p-value	[95% Conf	Interval]	Sig
Inkompaniyasoni	.762	.375	-0.47	.038	.94	.584	**
InSug'uramukofotlarimlrdso'm	.606	.109	5.57	0	.385	.827	***
InSug'urtaqoplamalarimlrdso'm	.322	.085	3.80	.001	.15	.494	***
InJamiustavkapitalimlrdso'm	.194	.138	1.41	.167	-.085	.474	
InSug'urtamukofotlarningYalMulushi	-.691	.258	-2.67	.011	-1.216	-.166	**
Constant	-.313	1.305	-0.24	.812	-2.965	2.34	
Mean dependent var	7.300		SD dependent var	0.901			
R-squared	0.963		Number of obs	40			
F-test	175.128		Prob > F	0.000			
Akaike crit. (AIC)	-15.277		Bayesian crit. (BIC)	-5.144			

*** p<.01, ** p<.05, * p<.1

Yuqoridagi jadval ma'lumotlaridan foydalanib, Sug'urta kompaniyalarining investitsiya hajmi (mlrd. so'm) ko'rsatkichi (Y) bo'yicha hisoblangan ko'p omilli ekonometrik modelni analitik ko'rinishda quyidagicha ifodalaymiz:

$$\hat{Y} = 0.762X_1 + 0.606X_2 + 0.322X_3 - 0.194X_4 - 0.691X_5 - 0.313$$

Hisoblangan ko'p omilli ekonometrik model shuni ko'rsatadiki, Boshqa o'zgaruvchilar o'zgarmagan sharoitda, "Kompaniya soni" (Inkompaniyasoni) (X_1) o'rtacha bir foizga ortsa, Sug'urta kompaniyalarining investitsiya hajmi (Y) o'rtacha 0,762 foizga ortishiga sabab bo'lar ekan degan xulosaga kelishimiz mumkin. P-qiymati 0.038 ga teng va bu qiymat $\alpha = 0,05$ ishonchlilik darajasida statistik ahamiyatli. Shuningdek, "Sug'urta mukofotlari" (InSug'uramukofotlarimlrdso'm) natijaviy omilga ta'siri ijobiy va statistik ahamiyatga ega (coef = 0.606, $p = 0.000$). Mukofotlar 1% oshganda investitsiya hajmi o'rtacha 0.61% ga ko'payishi kutiladi.

Nisbatan pastroq ta'sir sug'urta qoplamalarida qayd etildi: InSug'urtaqoplamalari koeffitsiyenti 0.322 ($p=0.001$) qoplamalar 1% oshsa, investitsiyalar qariyb 0.32% ga ortadi. Bu ikki ko'rsatkichning sezilarli va ijobiy ta'siri sektordagi pul oqimlari kengayishi bilan investitsion faoliyatning ham birga kuchayishini anglatadi.

Jami ustav kapitalining koeffitsiyenti ijobiy bo'lsa-da, statistik jihatdan ahamiyatli emas (0.194; $p=0.167$). Bu kapital bazasi kattalashuvi investitsiyaga yo'nalish bo'yicha muqarrar ta'sir ko'rsatmasligi, ehtimol kapitalning bir qismi operatsion ehtiyojlar yoki regulyator talablarini qoplashga sarflanishi mumkinligini ko'rsatadi. Konstant a'zo ham ahamiyatli emas, bu esa asosiy dinamikani mustaqil o'zgaruvchilar yaxshi ushlaganini bildiradi.

Ln Sug'urta mukofotlarning YalM ulushi-0.691 ($p=0.011$). Demak, mukofotlarning YalMdagi ulushi 1% ga oshganda, boshqa sharoitlar teng bo'lganda, investitsiya hajmi o'rtacha 0.69% ga kamayadi. Bu ko'rsatkich sektordagi nisbiy "ulush" kengayishi investitsiya hajmini avtomatik ravishda oshirmasligini, balki bozor sikllari yoki resurslarni boshqa yo'nalishlarga qayta taqsimlash ta'siri bo'lishi mumkinligini anglatadi.

Tuzilgan ko'p omilli ekonometrik modelning sifatini tekshirish uchun determinatsiya koeffitsiyentini tekshiramiz. Determinatsiya koeffitsiyenti natijaviy omil necha foizga modelga kiritilgan omillardan tashkil topishini ko'rsatadi. Hisoblangan determinatsiya koeffitsiyenti 0,96 ga teng. Bu esa Sug'urta kompaniyalarining

investitsiya hajmi (Y) 96,3 foizi hisoblangan ko'p omilli ekonometrik modelga kiritilgan omildan tashkil topishini ko'rsatmoqda. Qolgan 3,7 foizi (100,0-96,3) esa hisobga olinmagan omillar ta'siri ekanligini ko'rsatmoqda.

Root MSE = 0.1866, bu esa modeldagi o'rtacha xatolik kichikligini bildiradi. Bularning barchasi modelning ishonchli va aniqligini ko'rsatadi. Modelning yuqori izohlash kuchi ($R\text{-squared}=0.963$), kuchli umumiy ahamiyati ($\text{Prob} > F=0.000$), hamda past AIC/BIC ko'rsatkichlari natijalar ishonchliligini mustahkamlaydi.

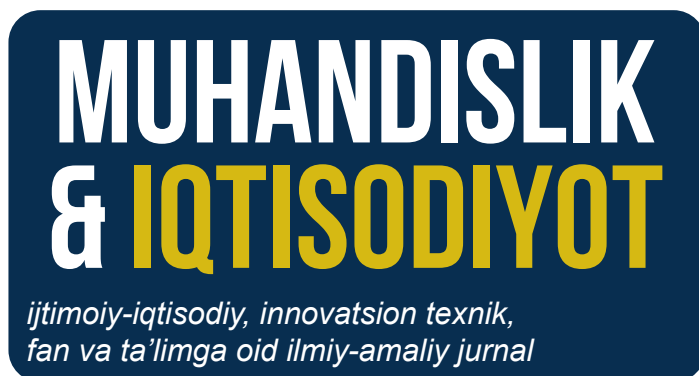
XULOSA VA TAKLIFLAR

Ushbu tadqiqot sug'urta tashkilotlarining investitsiya faoliyatida ESG mezonlari va yashil moliyalashtirishning ahamiyatini ekonometriy usullar orqali tahlil qildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, ESG omillarini hisobga olgan investitsiya strategiyalari sug'urta kompaniyalarining moliyaviy ko'rsatkichlarini yaxshilashga va uzoq muddatli barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi. Ekonometriy modellarning qo'llanilishi investitsiya portfelli rentabelligi, risklarni boshqarish va bozor sharoitlariga moslashish imkoniyatlarini aniqroq baholashga imkon yaratadi.

Shuningdek, yashil moliyalashtirish sug'urta sektorida ijtimoiy mas'uliyatni oshirish va atrof-muhitga zarar keltirmaslik yo'lida samarali vosita sifatida ko'rilmoqda. Sug'urta kompaniyalari ESG yondashuvlarini faol joriy etish orqali nafaqat moliyaviy barqarorlikni ta'minlaydi, balki ijtimoiy va ekologik xavfsizlikka ham hissa qo'shadi. Shu bois, sug'urta tashkilotlari uchun investitsiya strategiyalarini shakllantirishda ESG mezonlari va yashil moliyalashtirishni yanada chuqurroq o'rganish va joriy etish muhim ahamiyatga ega. Kelajakda ushbu sohada yanada keng qamrovli ekonometriy tadqiqotlar o'tkazish sug'urta sektorining raqobatbardoshligini oshirish va barqaror rivojlanishga xizmat qilishda muhim rol o'ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Sangyong Hana, Gene C. Lai, Chia-Ling Hoc. Corporate transparency and reserve management: Evidence from US property-liability insurance companies. *Journal of Banking and Finance* 96 (2018) 379-392 p.
2. Zayniddinov R.X. O'zbekistonda investitsion muhit jozibadorligini oshirish borasida ilg'or xorijiy tajribalardan foydalanish yo'llari. "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy elektron jurnali. № 5, sentyabroktabr, 2020 yil
3. Головин, А. Сравнительный анализ функционирования рынков страхования жизни США и ФРГ / А. Головин // Страховое дело. – 2007. – № 1(168). – 6. 15-31.
4. Song Yuhua, Ye Qina. U.S. Financial Regulatory Reform and Its Challenges // *World Economic Research*. – 2010. – No 3. – P. 26-31.
5. Niu Bokun. The main tone of the reform of the US insurance regulatory system: integration rather than replacement // *China Finance*. – 2010. – No 1. – P.39-40.
6. Sun He. Research on U.S. Insurance Fund Stock Investment Supervision. Beijing: BeiJing University, 2017, – P.7-9.
7. Фейгин В. Е. Сектор страхования в британской экономической экономике: исторический фундамент и современное состояние / В. Е. Фейгин // *Российский экономический интернет-журнал*. 2020. № 1. С. 1-16.
8. Caporale G.M, Cerrato M, Zhang X. Analysing the determinants of insolvency risk for general insurance fir

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100